

Original Article

The Right to Sports, Recreation, and Leisure for People with Disabilities from the Perspective of National and International Human Rights Documents

Fatemeh Naderian¹, Sedigheh Heydari Nejad² , Amin Khatibi³

1. PhD Student in Sport Management, Faculty of Sport Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Khuzestan, Iran
2. Professor, Department of Sport Management, Faculty of Sport Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Khuzestan, Iran
3. Assistant Professor, Department of Sport Management, Faculty of Sport Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Khuzestan, Iran

Received: 19/03/2023, Revised: 05/07/2023, Accepted: 09/08/2023

* Corresponding Author: Sedigheh Heydari Nejad, Tel: 09161112820, E-mail: heydari_s@scu.ac.ir

How to Cite: Naderian, F; Heydari Nejad, S; Khatibi, A. (2024). The Right to Sports, Recreation, and Leisure for People with Disabilities from the Perspective of National and International Human Rights Documents. *Sport Management Studies*, 15(82), 153-176. In Persian.

Extended Abstract

Background and Purpose

Throughout history, individuals with disabilities have consistently faced discrimination, and society's negative perceptions have posed significant challenges for them (1). However, the outbreak of world wars led to a shift in this negative attitude, prompting the recognition of their rights in laws and regulations adopted worldwide (2). The right to sports, recreation, and leisure is a fundamental right and essential need for all individuals, particularly those with disabilities. These rights are recognized as fundamental human rights (4) and hold a significant place in international documents. They are universally accepted, including in countries like the Islamic Republic of Iran. The aim of this study is to review and analyze various international and national laws and regulations that have been enacted concerning the right to sports, recreation, and leisure for all individuals in general, with a specific focus on the laws and regulations related to persons with disabilities.

Materials and Methods

This study is applied in its purpose and qualitative in nature, employing a content analysis method. The statistical population consisted of all international and national laws and regulations related to the right to sports, recreation, and leisure for the general population, with a specific focus on the laws and regulations concerning persons with disabilities. The data collection method involved document

and library research, with data gathered through internet searches. The tool used for this process was a coding checklist, the validity of which was confirmed by experts in sports management and sports law. The compiled checklist comprises two parts: the first part addressed international laws and regulations, and the second part focused on national laws and regulations. Within each section, general laws (pertaining to all individuals) and special laws (specifically related to persons with disabilities) were distinguished. Items related to sports, recreation, and leisure were specified in separate sections. To ensure the accuracy of the recorded information and to avoid biases and personal opinions, three coders were applied to determine the inter-coder agreement coefficient. In the preliminary study, 20% of the rules were reviewed by all three coders, and the Scott's π coefficient was calculated, resulting in an agreement coefficient of 90%. An agreement coefficient above 70% indicates a high level of agreement among coders (4). Subsequently, all statistical samples were coded by one of the researchers using MAXQDA version 10 software.

Findings

In the section of international laws and regulations, 8 documents were examined. Four of these were related to all individuals: Universal Declaration of Human Rights (1948); International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966); International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sports (1978); International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sports (2015). The remaining four documents specifically addressed persons with disabilities: (United Nations Declaration on the Rights of Disabled Persons, (1975); World Programme of Action Concerning Disabled Persons (1982); Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities (1993); Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2006). In the section of national laws and regulations, twelve laws were examined. Of these, nine were related to all individuals: (The law allowing the accession of the Imperial Government of Iran to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1975); Constitution Law (1979); The law on objectives, duties and powers of the Ministry of Sports and Youth (2020). The remaining three laws specifically addressed persons with disabilities: The Law of Ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2008); Comprehensive Law on Protection of the Rights of Persons with Disabilities (2004); Law on Protection of the Rights of Persons with Disabilities (2018). Table 1 presents the most important international and national laws and regulations, including both general (pertaining to all individuals) and specific (related to persons with disabilities) categories. It details the approval authority and relevant articles and sections related to the right to sports, recreation, and leisure.

Table 1- International and national laws and regulations on the right to sport, recreation and leisure times

The dimensions of the laws	Classification of disability laws	Title of law/regulations	Approval authority	Related sections
International laws	General laws and regulations	Universal Declaration of Human Rights (10 December 1948)	United Nations General Assembly	Article 24

Table 1- International and national laws and regulations on the right to sport, recreation and leisure times

The dimensions of the laws	Classification of disability laws	Title of law/regulations	Approval authority	Related sections
	(related to all people)	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (16 December 1966)	United Nations General Assembly	Articles 7, 12
		International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sports (21 November 1978)	UNESCO	Article 1
		International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sports (18 November 2015)	UNESCO	Article 1
	Special laws and regulations (related to disabled persons)	United Nations Declaration on the Rights of Disabled Persons (9 December 1975)	United Nations General Assembly	Article 9
		World Programme of Action Concerning Disabled Persons (3 December 1982)	United Nations General Assembly	Part 134, 137
		Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities (20 December 1993)	United Nations General Assembly	Principle 11
		Convention on the Rights of Persons with Disabilities (13 December 2006)	United Nations General Assembly	Article 30
National laws	General laws and regulations (related to all people)	The law allowing the accession of the Imperial Government of Iran to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (7 May 1975)	Senate Council	Articles 7, 12
		Constitution Law (15 November 1979)	Assembly of Experts for Leadership	Principle 3
		The law on objectives, duties and powers of the Ministry of Sports and Youth (27 September 2020)	Islamic Consultative Assembly	Articles 3, 5
	Special laws and regulations (related to disabled persons)	The Law of Ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (3 December 2008)	Islamic Consultative Assembly	Article 30
		Comprehensive Law on Protection of the Rights of Persons with Disabilities (5 May 2004)	Islamic Consultative Assembly	Articles 2, 4
		Law on Protection of the Rights of Persons with Disabilities (11 March 2018)	Islamic Consultative Assembly	Articles 2, 8

Conclusion

The importance of sports, recreation, and leisure has received significant attention in human rights documents and is reflected in Iran's national laws. Iran joined the Convention on the Rights of Persons with Disabilities in 2007 and is therefore obligated to adhere to its principles. Paragraph 5 of Article 30 of the Convention stipulates that member states must ensure access for disabled individuals to sports, recreation, and tourism facilities. It also mandates that disabled children have equal access to play, recreation, and sports activities, including within the school system. However, in practice, this is often not the case. To address the current situation and ensure that disabled individuals can fully enjoy their citizenship and human rights, including the right to sports, recreation, and leisure, careful monitoring of the implementation of relevant laws is essential. Additionally, resources and facilities should be allocated to disabled persons in proportion to their population, as they constitute a significant segment of society.

حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت افراد معلول از منظر اسناد ملی و بین المللی حقوق بشر

فاطمه نادریان^۱، صدیقه حیدری نژاد^۲ , امین خطیبی^۳

۱. دانشجوی دکترای مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، خوزستان، ایران
۲. استاد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، خوزستان، ایران (نویسنده مسئول)
۳. استادیار مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، خوزستان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۲۸، تاریخ اصلاح: ۱۴۰۲/۰۴/۱۴، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۱۸

* Corresponding Author: Sedigheh Heydari Nejad, Tel: 09161112820, E-mail: heydari_s@scu.ac.ir

How to Cite: Naderian, F; Heydari Nejad, S; Khatibi, A. (2024). The Right to Sports, Recreation, and Leisure for People with Disabilities from the Perspective of National and International Human Rights Documents. *Sport Management Studies*, 15(82), 153-176. In Persian.

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت افراد معلول از منظر اسناد ملی و بین المللی حقوق بشر است. این پژوهش از نوع کیفی است و با روش تحلیل محتوا انجام شده است. جامعه آماری کلیه قوانین و مقررات ملی و بین المللی مرتبط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت افراد به طور عام و قوانین و مقررات مربوط به معلولین به طور خاص است. ابزار گردآوری داده‌ها چک لیست کدگذاری است. برای اطمینان از صحت اطلاعات ثبت شده و جلوگیری از سوگیری و نظرات شخصی از ۳ کدگذار برای تعیین ضریب توافق بین کدگذاران استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد با وجود اینکه در قوانین و مقررات ملی و بین المللی متعددی بر این موضوع تأکید شده اما سازمان‌ها و نهادهای فعال در حیطه‌ی ورزش، تفریح و اوقات فراغت به وظایف خود در برابر معلولین، آن طور که شایسته است عمل نکرده و شرایط را برای بهره‌مندی معلولین از امکانات ورزشی و تفریحی مهیا نکرده‌اند. بنابراین ضروری است که نگاه ترحم‌آمیز به افراد معلول به نگاه حق‌مدارانه تغییر یابد، تعارضات بین قوانین برطرف شده و قوانین دارای ضمانت اجرا گردند و افزون بر این‌ها، نهاد نظارتی مستقلی بر اقدامات دستگاه‌های مسئول و اجرای درست قوانین توسط آنها نظارت داشته و در صورت تخلف با آنها برخورد قانونی صورت گیرد.

واژگان کلیدی: حق بر ورزش، تفریح، اوقات فراغت، افراد معلول، حقوق بشر.

مقدمه

معلولیت پدیده‌ای اجتماعی و حقیقتی غیر قابل انکار است که از دیرباز تاکنون وجود داشته است (جاکبسون، هینگر، کروگر و بیجورگ سیگروجنسناتیر^۱، ۲۰۲۰، ۴۴۰). در گذر تاریخ افراد معلول همواره در معرض تبعیض بوده‌اند و دیدگاه منفی جامعه نسبت به آنها، چالش‌هایی را برای آنها به وجود می‌آورده است (شارما، یاداو و شارما^۲، ۲۰۲۱، ۱؛ فرجی، ۲۰۱۴، ۱۰۷). تلقی معلولیت کودکان در دوران باستان به عنوان مجازات الهی سبب قربانی شدن آنها در پیشگاه الهه‌ها و یا طرد آنها از خانواده و جامعه می‌شد. به مرور و با وقوع جنگ جهانی اول و دوم این نگرش منفی نسبت به معلولین دگرگون شد. دلیل تغییر نگرش این بود که دیگر نمی‌توانستند نسبت به رزمندگان معلول که در طول جنگ دچار معلولیت شده بودند بی‌تفاوت باشند و این رزمندگان حکم قهرمانان ملی را برای کشورها داشتند و باید اقدامات لازم در جهت حمایت از آنها انجام می‌شد. این تغییر نگرش نسبت به رزمندگان معلول به مرور توسعه پیدا کرد و شامل سایر معلولین نیز شد و در ظهور سازمان‌های بین‌المللی حقوق بشری نیز نقش بسزایی داشت، چرا که موجب شد در قوانین و مقررات مصوب در سراسر جهان به رفع تبعیض نسبت به معلولین تأکید و به احقاق حقوق اساسی و تأمین نیازهای آنها پرداخته شود (رمضانی قوام آبادی، ۲۰۱۱، ۳۰۸).

حق بر ورزش، تفریح و فراغت از حقوق و نیازهای اساسی تمام افراد به ویژه افراد معلول است. این حق‌ها از حقوق بنیادین بشری محسوب می‌شوند (دونلی^۳، ۲۰۰۸، ۳۸۲) که در اسناد بین‌المللی جایگاه ویژه‌ای دارند و از جمله حقوق پذیرفته شده در تمام کشورها از جمله جمهوری اسلامی ایران می‌باشند. تقسیم بندی‌های مختلفی از حقوق فردی ارائه شده است. یکی از مهمترین تقسیم بندی‌ها تقسیم حقوق فردی به حقوق منفی یا سلبی و حقوق مثبت یا ایجابی است (صلح‌چی و درگاهی، ۲۰۱۴، ۱۴۶). در حقوق منفی یا سلبی انتظار فرد این است که دولت و سایر نهادهای قدرت یا حتی افراد دیگر در این زمینه‌ها دخالت نکنند و او را در برخی از جنبه‌های زندگی فردی و اجتماعی خود آزاد بگذارند. حقوق مثبت یا ایجابی بر انتظار فرد از دولت برای ایجاد زمینه و امکانات لازم جهت بهره‌مندی از یک حیات شایسته استوار است. بنابراین برخلاف حقوق سلبی، این حقوق بر دخالت دولت در راستای کمک به تحقق حقوق فردی استوار است. این حقوق در واقع خواسته‌ها و مطالبات مردمی است که از دولت و جامعه انتظار می‌رود تا زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی لازم را برای برخورداری عادلانه‌ی افراد از این‌گونه حقوق فراهم سازد. این نوع تقسیم بندی نمود آشکاری در اسناد بین‌المللی نیز پیدا کرده است، به طوری که نام‌گذاری دو نسل از حقوق بشر و اسناد مربوط به آن که مهمترین اسناد موجود در زمینه به رسمیت شناختن حقوق فردی است، یعنی حقوق مدنی - سیاسی یا حقوق مبتنی بر آزادی به عنوان نسل اول حقوق بشر و حقوق اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی یا حقوق مبتنی بر برابری به عنوان نسل دوم حقوق بشر بر این اساس بوده است. نسل اول حقوق بشر در تمایز خواسته‌ها، منافع و علایق آدمی ریشه دارد و آن را می‌توان حقوق سلبی نامید. این نسل از حقوق بر ناپایدها تأکید دارد و این

-
1. Jakobsson, Heiniger, Crocker, & Björg Sigurjónsdóttir
 2. Sharma, Yadav, & Sharma
 3. Donnelly

نبایدها را در مناسبات و روابط حکومت با شهروندان و شهروندان با یکدیگر مشخص می‌کند. این نسل از نظر موضوعی حقوق سیاسی - مدنی محسوب می‌شود.

نسل دوم حقوق بشر در نیازهای آدمی ریشه دارد و آن را حقوق ایجابی یا حقوق برابری نامیده‌اند. این دسته از حقوق به تشریح بایدها در رفتار حکومت در قبال شهروندان می‌پردازد. بایدهایی که به تأمین برابری شهروندان در برخورداری از حداقل‌های ضروری برای زیستن مبتنی بر کرامت می‌انجامد (صدر عرفانی، ۲۰۱۹، ۷۲). حق بر ورزش، سطح زندگی شایسته و تفریح و فراغت از جمله مهمترین حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به شمار می‌آیند (شریفی مقدم و محمودوند، ۲۰۲۰، ۱۲).^۱ براساس گزارش انتشار یافته از سوی سازمان بهداشت جهانی، بالغ بر یک میلیارد نفر در جهان (از هر شش نفر، یک نفر) با نوعی معلولیت زندگی می‌کنند که بیش از ۱۵ درصد جمعیت جهان است و این تعداد به طور چشمگیری در حال افزایش است (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۲۲) و اگر خانواده‌های معلولین را هم در نظر بگیریم، این آمار دو چندان خواهد شد و به جز فرد معلول، شمار زیادی از مردم جهان تحت تأثیر مستقیم معلولیت قرار می‌گیرند (غلامی جم و همکاران، ۲۰۱۸، ۱۲۸). حدود ۸۰ درصد از افراد معلول در کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند (قائد رحمتی و دهباشی، ۲۰۱۳، ۳۳۴) و از آنجایی که ایران جزء کشورهای در حال توسعه است، آمار معلولین در آن بالا است. طبق آخرین آمار رسمی اعلام شده از سوی سازمان بهزیستی کشور که مربوط به سال ۱۳۹۳ است یک میلیون و ۱۷۰ هزار نفر از معلولین در این سازمان پرونده دارند که از این تعداد، ۴۰ درصد دارای معلولیت جسمی حرکتی، ۲۷ درصد دارای معلولیت ذهنی، ۱۴ درصد دارای معلولیت شنوایی، ۱۰/۵ درصد دارای معلولیت بینایی و ۸/۵ درصد افراد دارای بیماری روانی مزمن هستند (زینوللی، ۲۰۱۸، ۲) و اگر به این آمار، شمار دیگر معلولین که تحت پوشش این نهاد نیستند و همچنین آمار جانبازان جنگ تحمیلی را هم اضافه کنیم، جمعیت بسیار بزرگتری می‌شود و نشانگر این است که بخش وسیعی از افراد جامعه با این مشکل روبه‌رو هستند و باید حقوق آنها توجه شود.

یکی از اقداماتی که می‌تواند هم جنبه تفریحی و فراغت داشته و هم بر سلامت افراد اثرگذار باشد، ورزش و فعالیت بدنی است. اهمیت انجام ورزش و فعالیت بدنی برای افراد معلول بیش از افراد دیگر است، چرا که افراد سالم از طریق فعالیت‌های روزمره‌ای که انجام می‌دهند، تا حدودی نیازهای حرکتی خود را برطرف می‌نمایند اما افراد دارای معلولیت این‌گونه نیستند. پرداختن این قشر به فعالیت ورزشی نه تنها موجب تأمین سلامتی آنها می‌شود، بلکه از مبتلا شدن آنها به بیماری‌های ثانویه نیز پیشگیری می‌کند (لیپرت^۲ و همکاران، ۲۰۲۱، ۱؛ بوث، روبرت و لی^۳ و همکاران، ۲۰۱۲، ۱۱۴۳). با وجود اینکه پژوهش‌های مختلفی در ارتباط با اهمیت، اثرات و ترویج ورزش و فعالیت بدنی برای افراد معلول انجام شده است (دی و رایس^۴، ۲۰۱۲؛ اوه

۱. حقوق فردی جزئی از حقوق بشر است و حقوق بشر تنها شامل حقوق فردی (حقوق سیاسی - مدنی به عنوان نسل اول حقوق بشر و حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به عنوان نسل دوم حقوق بشر) نیست بلکه حقوق همبستگی به عنوان نسل سوم حقوق بشر و حقوق مربوط به پیشرفت‌های علمی و فنی به عنوان نسل چهارم حقوق بشر مطرح هستند.

2. Lipert
3. Booth, Roberts & Laye
4. DeVries

و یانگ سوا، ۲۰۲۲؛ جارسما و اسمیت^۲، ۲۰۱۸؛ کولینس و استاپلس^۳، ۲۰۱۷) اما در عمل شاهد مشارکت پایین افراد معلول در فعالیت‌های ورزشی هستیم (حسینیان مهاجر، فهیمی نژاد، مرسل و طیبی ثانی، ۲۰۲۰: ۱۷۷) که ضرورت پرداختن به موضوع را نمایان می‌سازد. با توجه به اهمیت موضوع، هدف پژوهش حاضر بررسی و تحلیل قوانین و مقررات بین‌المللی و ملی مختلفی است که در باب حق بر ورزش، تفریح و فراغت به طور عام و قوانین و مقررات مربوط به معلولین به طور خاص، به تصویب رسیده‌است، و پس از تحلیل قوانین و مقررات، موانع قانونی موجود در این زمینه بیان خواهد شد تا گامی در جهت حمایت از حقوق جانبازان و معلولین کشور برداشته شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از نوع کیفی و با روش تحلیل محتوا می‌باشد. جامعه آماری تمام قوانین و مقررات بین‌المللی و ملی مرتبط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت افراد به طور عام و قوانین و مقررات مرتبط با معلولین به طور خاص بود. روش گردآوری داده‌ها به صورت اسنادی و کتابخانه‌ای بود که از طریق جست و جوی اینترنتی گردآوری شد. ابزار مورد استفاده چک لیست کدگذاری بود که روایی آن توسط متخصصین مدیریت ورزشی و حقوق ورزشی تأیید شد. چک لیست تدوین شده شامل دو بخش بود: بخش اول مربوط به قوانین و مقررات بین‌المللی و بخش دوم مربوط به قوانین و مقررات داخلی. در هر کدام از بخش‌ها نیز قوانین عام (مربوط به تمام افراد) و قوانین خاص (مربوط به افراد دارای معلولیت) از یکدیگر تفکیک شده و موارد مربوط به ورزش، تفریح و اوقات فراغت در بخش‌های مجزا مشخص شده بود. برای اطمینان از صحت اطلاعات ثبت شده و جلوگیری از تعصبات و نظرات شخصی، برای تعیین ضریب توافق بین کدگذاران از سه کدگذار استفاده شد. بدین منظور در مطالعه‌ی مقدماتی، ۲۰ درصد از قوانین توسط سه کدگذار بررسی شد و با استفاده از آزمون اسکات ضریب توافق بین کدگذاران ۹۰ درصد به دست آمد. در صورتی که ضریب توافق بیش از ۷۰ درصد باشد، می‌توان گفت که بین کدگذاران توافق وجود دارد (اسکات، ۱۹۹۵، ۳۲۲). پس از آن تمام نمونه‌های آماری توسط یکی از محققین با استفاده از نرم افزار مکس کیو دی^۴ نسخه ۱۰ کدگذاری شد.

نتایج

یافته‌های جدول ۱ نشان دهنده‌ی قوانین و مقررات بین‌المللی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت افراد به صورت عام و حقوق معلولین به صورت خاص می‌باشد:

-
1. Oh & Young So
 2. Jaarsma & Smith
 3. Collins & Staples
 4. Maxqda

جدول ۱- قوانین و مقررات بین المللی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت

Table1- International laws and regulations related to the right to sports, recreation and leisure

بخش های مرتبط Related sections	مرجع تصویب Approval authority	عنوان قانون / مقررات Title of law/regulations	دسته بندی قوانین حوزه معلولیت Classification of disability laws
ماده ۲۴	مجمع عمومی سازمان ملل	اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۰ دسامبر ۱۹۴۸)	قوانین و مقررات عام (مربوط به تمام افراد) General laws and regulations (related to all people)
مواد ۷، ۱۲	مجمع عمومی سازمان ملل	میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۶ دسامبر ۱۹۶۶)	
ماده ۱	سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)	منشور بین المللی تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش (۲۱ نوامبر ۱۹۷۸)	
ماده ۱	سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)	منشور بین المللی تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش (۱۸ نوامبر ۲۰۱۵)	
ماده ۹	مجمع عمومی سازمان ملل متحد	اعلامیه سازمان ملل متحد در مورد حقوق افراد معلول (۹ دسامبر ۱۹۷۵)	قوانین و مقررات خاص (مربوط به افراد معلول) Special laws and regulations (related to disabled person)
مورد ۱۳۴ و ۱۳۷	مجمع عمومی سازمان ملل متحد	برنامه اقدام جهانی برای معلولین (۳ دسامبر ۱۹۸۲)	
اصل ۱۱	مجمع عمومی سازمان ملل متحد	مصوبه اصول استاندارد درباره برابری فرصت‌ها برای معلولین (۲۰ دسامبر ۱۹۹۳)	
ماده ۳۰	مجمع عمومی سازمان ملل متحد	کنوانسیون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت (۱۳ دسامبر ۲۰۰۶)	

یافته‌های جدول ۲ نشان دهنده قوانین و مقررات ملی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت افراد به صورت عام و حقوق معلولین به صورت خاص می‌باشد:

جدول ۲- قوانین و مقررات ملی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت

Table 2- National laws and regulations related to the right to sports, recreation and leisure

بخش‌های مرتبط Related sections	مرجع تصویب Approval authority	عنوان قانون / مقررات Title of law/regulations	دسته بندی قوانین حوزه معلولیت Classification of disability laws
مواد ۷، ۱۲	مجلس شورای سنا	قانون اجازه الحاق دولت شاهنشاهی ایران به میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی (۱۳۵۴/۲/۱۷)	قوانین و مقررات عام (مربوط به تمام افراد) General laws and regulations (related to all people)
اصل ۳	مجلس خبرگان	قانون اساسی (۱۳۵۸/۸/۲۴)	
بخش ب: (خط مشی‌ها) جزء ۱۱۴ از بند ۳ بخش ج: تصویر کلان برنامه	مجلس شورای اسلامی	قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۸/۱۱/۱۱)	
بخش ب: (خط مشی) جزء ۱۱ و ۱۲ از بند ۲ و جزء ۱۳ از بند ۳	مجلس شورای اسلامی	قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۳/۹/۲۰)	
فصل ۲۱: ماده ۱۵۵	مجلس شورای اسلامی	قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۹/۱/۱۷)	
ماده ۱۱۷	مجلس شورای اسلامی	قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۳/۶/۱۱)	
ماده ۱۳ و ۱۴	مجلس شورای اسلامی	قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۹/۱۰/۱۵)	
مواد ۹۴ و ۹۶	مجلس شورای اسلامی	قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶/۱/۱۶)	
ماده ۳، ۵	مجلس شورای اسلامی	قانون اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان (۱۳۹۹/۷/۶)	
ماده ۳۰	مجلس شورای اسلامی	قانون تصویب کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت (۱۳۸۷/۹/۱۳)	قوانین و مقررات خاص (مربوط به افراد معلول) Special laws and regulations (related to disabled person)
ماده ۲، ۴	مجلس شورای اسلامی	قانون جامع حمایت از معلولین (۱۳۸۳/۲/۱۶)	
ماده ۲، ۸	مجلس شورای اسلامی	قانون حمایت از معلولین (۱۳۹۶/۱۲/۲۰)	

جدول ۳ تحلیل محتوای قوانین و مقررات بین‌المللی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت افراد به صورت عام و حقوق معلولین به صورت خاص می‌باشد:

جدول ۳- تحلیل محتوای قوانین و مقررات بین‌المللی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت
**Analysis of the content of international laws and regulations related to the right to sports, -Table3
 recreation and leisure time**

مقوله Category	نوع قانون Type of law	مواد مرتبط Related Articals
حق بر ورزش Right to Sport	قوانین و مقررات عام (مربوط به تمام افراد) General laws and regulations (related to all people)	<p>ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی: کشورهای طرف این میثاق حق هر کس را به تمتع از بهترین حال سلامت جسمی و روحی ممکن‌الحصول به رسمیت می‌شناسند.</p> <p>ماده ۱ منشور بین‌المللی تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش (۱۹۷۸): انجام تربیت بدنی و ورزش یک حق اساسی برای همه است.</p> <p>۱-۱ هر انسانی از حق اساسی برای دسترسی به تربیت بدنی و ورزش برخوردار است، که برای رشد کامل شخصیت او ضروری است. آزادی در تقویت قوای جسمانی، فکری و اخلاقی از طریق تربیت بدنی و ورزش باید هم در داخل نظام آموزشی و هم در سایر جنبه‌های زندگی اجتماعی تضمین شود.</p> <p>۱-۲ هر کس باید مطابق با سنت ملی ورزش خود از فرصت‌های کامل ورزش، برای تمرین تربیت بدنی و ورزش. توسعه آمادگی جسمانی و رسیدن به سطحی از موفقیت در ورزش که با استعدادهای او مطابقت دارد برخوردار باشد.</p> <p>۱-۳ فرصت‌های ویژه‌ای باید برای جوانان از جمله کودکان در سنین پیش‌دبستانی، برای افراد سالخورده و معلولین برای رشد شخصیت خود، برنامه‌های کامل تربیت بدنی و ورزش متناسب با نیاز آنها فراهم شود.</p> <p>ماده ۱ منشور بین‌المللی تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش (۲۰۱۵): انجام تربیت بدنی و ورزش یک حق اساسی برای همه است.</p> <p>۱-۱ هر انسانی حق اساسی برای تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش بدون تبعیض بر اساس قومیت، جنسیت، گرایش جنسی، زبان، مذهب، عقاید سیاسی یا عقاید دیگر، خاستگاه ملی یا اجتماعی، دارایی یا هر چیز دیگری دارد.</p> <p>۲-۱ آزادی برای توسعه رفاه و توانایی‌های جسمی، روانی و اجتماعی و توانایی از طریق این فعالیت‌ها باید توسط تمام دولت‌ها و نهادهای ورزشی و آموزشی حمایت شوند.</p> <p>۳-۱ فرصت‌های فراگیر، سازگار و ایمن برای شرکت در تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش باید در دسترس همه انسان‌ها، به ویژه کودکان پیش‌دبستانی، زنان و دختران، سالمندان، افراد دارای معلولیت و افراد بومی باشد.</p> <p>۴-۱ فرصت برابر برای مشارکت در کلیه سطوح نظارت‌ها و تصمیم‌گیری‌ها در تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش، چه با هدف تفریح، ارتقای سلامت یا عملکرد بالا، حق هر دختر و هر زن است که باید به طور فعال اجرا شود.</p>

جدول ۳- تحلیل محتوای قوانین و مقررات بین‌المللی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت
**Analysis of the content of international laws and regulations related to the right to sports, -Table3
 recreation and leisure time**

مواد مرتبط Related Articals	نوع قانون Type of law	مقوله Category
<p>۱-۵ تنوع تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش از ویژگی‌های اساسی ارزش و جذابیت آنهاست. بازی‌های سنتی و بومی، رقص و ورزش، همچنین اشکال مدرن و نو ظهور آنها، بیانگر میراث فرهنگی غنی جهان است و باید از آنها محافظت شده و ترویج داده شود.</p> <p>۱-۶ هر انسانی باید فرصتی برای رسیدن به سطحی از موفقیت از طریق تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش متناسب با توانایی و علاقه خود را دارا باشد.</p> <p>۷-۱ هر سیستم آموزشی باید جایگاه و اهمیت لازم را برای آموزش تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش به منظور ایجاد تعادل و تقویت پیوندها بین فعالیت‌های بدنی و سایر اجزای آموزش قائل شود. مصوبه اصول استاندارد درباره برابری فرصت‌ها برای معلولین:</p> <p>اصل ۱۱: ورزش و تفریح دولت‌ها باید تدابیری برای تضمین این‌که معلولین فرصت‌های برابر برای تفریح و ورزش داشته باشند انجام دهند.</p> <p>۱- دولت‌ها باید تدابیری برای ساختن اماکنی برای تفریح و ورزش در هتل‌ها، سواحل، ورزشگاه‌ها و تالارهای ورزشی و غیره انجام دهند که قابل دسترسی و استفاده معلولین باشد. چنین تدابیری باید شامل حمایت از معلولین در برنامه‌های تفریحی و ورزشی، از جمله طرح‌هایی برای ایجاد روش‌های دسترسی و مشارکت، برنامه‌های ارائه اطلاعات و آموزش باشد.</p> <p>۲- مسئولان گردشگری، آژانس‌های مسافرتی، هتل‌ها، سازمان‌های داوطلب و سازمان‌های دیگری که در ترتیب دادن فعالیت‌های تفریحی یا فرصت‌های مسافرتی شرکت دارند باید خدمات خود را به همه ارائه دهند و نیازهای ویژه معلولین را در نظر بگیرند. برای کمک به این فرآیند آموزش مناسب باید داده شود.</p> <p>۳- سازمان‌های ورزشی باید تشویق شوند امکاناتی برای مشارکت معلولین در فعالیت‌های ورزشی به وجود آورند. در بعضی موارد، تدابیر برای سهولت دسترسی می‌تواند برای ایجاد فرصت‌ها جهت مشارکت کافی باشد. در موارد دیگر، ترتیبات ویژه یا بازی‌های ویژه لازم خواهد بود. دولت‌ها باید از مشارکت معلولین در مسابقات و رویدادهای ورزشی ملی و بین‌المللی حمایت کنند.</p> <p>۴- معلولینی که در فعالیت‌های ورزشی شرکت می‌کنند باید به تعلیم و آموزش با کیفیت مشابه دیگر شرکت کنندگان دسترسی داشته باشند.</p> <p>۵- برگزارکنندگان برنامه‌های ورزشی و تفریحی هنگام تدوین خدمات خود برای معلولین باید با سازمان‌های معلولین مشورت کنند.</p> <p>برنامه اقدامی جهانی برای معلولین:</p> <p>بخش (ا) ورزش</p> <p>مورد ۱۳۷:</p>	<p>قوانین و مقررات خاص (مربوط به افراد معلول)</p> <p>Special laws and regulations (related to disabled person)</p>	

جدول ۳- تحلیل محتوای قوانین و مقررات بین‌المللی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت
**Analysis of the content of international laws and regulations related to the right to sports, -Table3
 recreation and leisure time**

مقوله Category	نوع قانون Type of law	مواد مرتبط Related Articals
		<p>شناسایی اهمیت ورزش برای معلولین در حال افزایش است. بنابراین کشورهای عضو باید تمام اشکال فعالیت‌های ورزشی افراد معلول را از طریق ارائه امکانات کافی و و سازماندهی مناسب فعالیت‌ها فراهم نمایند.</p> <p>کنوانسیون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت: بند ۵ ماده ۳۰</p> <p>ماده ۳۰: مشارکت در زندگی فرهنگی، تفریح، فراغت و ورزش</p> <p>۵- دولت‌های عضو، با نیت توانمند ساختن افراد دارای معلولیت در جهت مشارکت بر مبنای برابر با سایرین در فعالیت‌های تفریحی، فراغتی و ورزشی، تدابیر مناسبی را در موارد زیر اتخاذ خواهند کرد: الف): ترغیب و تشویق مشارکت افراد دارای معلولیت تا سرحد امکان در تمامی سطوح فعالیت‌های عمده سازی ورزشی؛</p> <p>ب): تضمین این که افراد دارای معلولیت، از فرصت سامان دهی، توسعه و مشارکت در ورزشها و فعالیت‌های تفریحی ویژه معلولین برخوردارند، و بدین منظور، بر مبنای برابر با سایرین، ترغیب تدارک تعلیم، آموزش و منابع مناسب؛</p> <p>پ) تضمین این که افراد دارای معلولیت از دسترسی به اماکن ورزشی، تفریحی و گردشگری برخوردار می‌باشند؛</p> <p>ت) تضمین این که کودکان دارای معلولیت از دسترسی برابر با سایر کودکان به مشارکت در بازی، تفریح و فعالیت‌های ورزشی و فراغتی از جمله فعالیت‌های درون نظام مدارس برخوردار می‌باشند؛</p> <p>ث) تضمین این که، افراد دارای معلولیت از دسترسی به خدمات آنهایی که به سازمان‌دهی فعالیت‌های ورزشی، فراغتی، گردشگری و تفریحی اشتغال دارند، برخوردار می‌باشند.</p>
حق بر تفریح و اوقات فراغت	قوانین و مقررات عام (مربوط به تمام افراد)	<p>اعلامیه جهانی حقوق بشر: ماده ۲۴: هر انسانی سزاوار استراحت و اوقات فراغت، زمان محدود و قابل قبولی برای کار و مرخصی‌های دوره‌ای همراه با حقوق است. میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی: بند د ماده ۷:</p> <p>استراحت - فراغت و محدودیت معقول ساعات کار و مرخصی ادواری با استفاده از حقوق و همچنین مزد ایام تعطیل رسمی</p> <p>بند نهم ماده ۲ اساس‌نامه سازمان بهداشت جهانی: تقویت و در صورت لزوم همکاری با سایر بنگاه‌های ذی‌تخصص برای بهبودی تغذیه و مسکن و بهداشت و تفریح‌ها و بهبود شرایط اقتصادی و کار و هر نوع دیگر از عوامل مربوط به محیط زندگی</p> <p>منشور بین‌المللی تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش (۲۰۱۵):</p>
Right to recreation and leisure time	General laws and regulations (related to all people)	

جدول ۳- تحلیل محتوای قوانین و مقررات بین‌المللی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت
**Analysis of the content of international laws and regulations related to the right to sports, -Table3
 recreation and leisure time**

ماده مرتبط Related Articals	نوع قانون Type of law	مقوله Category
<p>بند ۴ ماده ۱</p> <p>۴-۱ فرصت برابر برای مشارکت در کلیه سطوح نظارت‌ها و تصمیم‌گیری‌ها در تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش، چه با هدف تفریح، ارتقای سلامت یا عملکرد بالا، حق هر دختر و هر زن است که باید به طور فعال اجرا شود.</p> <p>مصوبه اصول استاندارد درباره برابری فرصت‌ها برای معلولین:</p> <p>بندهای ۱، ۲ و ۵ اصل ۱۱: ورزش و تفریح</p> <p>دولت‌ها باید تدابیری برای تضمین این‌که معلولین فرصت‌های برابر برای تفریح و ورزش داشته باشند انجام دهند.</p> <p>۱- دولت‌ها باید تدابیری برای ساختن اماکنی برای تفریح و ورزش در هتل‌ها، سواحل، ورزشگاه‌ها و تالارهای ورزشی و غیره انجام دهند که قابل دسترسی و استفاده معلولین باشد. چنین تدابیری باید شامل حمایت از معلولین در برنامه‌های تفریحی و ورزشی، از جمله طرح‌هایی برای ایجاد روش‌های دسترسی و مشارکت، برنامه‌های ارائه اطلاعات و آموزش باشد.</p> <p>۲- مسئولان گردشگری، آژانس‌های مسافرتی، هتل‌ها، سازمان‌های داوطلب و سازمان‌های دیگری که در ترتیب دادن فعالیت‌های تفریحی یا فرصت‌های مسافرتی شرکت دارند باید خدمات خود را به همه ارائه دهند و نیازهای ویژه معلولین را در نظر بگیرند. برای کمک به این فرآیند آموزش مناسب باید داده شود.</p> <p>۵- برگزارکنندگان برنامه‌های ورزشی و تفریحی هنگام تدوین خدمات خود برای معلولین باید با سازمان‌های معلولین مشورت کنند.</p> <p>اعلامیه سازمان ملل متحد در مورد حقوق افراد معلول:</p> <p>ماده ۹: معلولین حق دارند با خانواده‌ها یا والدین رضاعی خود زندگی و در کلیه فعالیت‌های اجتماعی، خلاقه یا تفریحی شرکت کنند. هیچ فرد معلولی نباید، تا آنجا که به محل اقامتش مربوط می‌شود، در معرض رفتار متفاوت غیر از آنچه شرایط او ایجاب می‌کند یا بهبودی و تسهیلاتی که ممکن است از آن نصیب وی شود، قرار گیرد. اگر اقامت معلولی در اقامتگاهی ویژه و تخصصی اجتناب‌ناپذیر باشد، محیط و شرایط زندگی در آنجا باید تا حد امکان مشابه شرایط و محیط زندگی عادی اشخاص همسن او باشد.</p> <p>برنامه اقدام جهانی برای معلولین:</p> <p>(۴): تفریح:</p> <p>۱۳۴: کشورهای عضو باید اطمینان حاصل کنند که افراد دارای معلولیت نیز فرصت‌هایی برای فعالیت‌های تفریحی مانند سایر شهروندان دارند. این شامل امکان استفاده از رستوران‌ها، سینماها، تئاترها، کتابخانه‌ها و غیره و همچنین استراحتگاه‌ها، اماکن ورزشی، هتل‌ها، سواحل و مکان‌های دیگر برای تفریح می‌شود.</p> <p>کشورهای عضو باید برای رفع تمام موانع در این زمینه اقدام کنند. مسئولان گردشگری، آژانس‌های</p>	قوانین و مقررات خاص (مربوط به افراد معلول)	Special laws and regulations (related to disabled person)

جدول ۳- تحلیل محتوای قوانین و مقررات بین‌المللی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت
**Analysis of the content of international laws and regulations related to the right to sports, -Table3
 recreation and leisure time**

ماده مرتبط Related Articals	نوع قانون Type of law	مقاله Category
مسافرتی، هتل‌ها، سازمان‌های داوطلب و سایرین که در سازمان‌دهی فعالیت‌های تفریحی یا فرصت‌های سفر دخیل هستند باید خدمات خود را به همه دهند و علیه افراد معلول تبعیض قائل نشوید. کنوانسیون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت: بند ۵ ماده ۳۰ ماده ۳۰: مشارکت در زندگی فرهنگی، تفریح، فراغت و ورزش ۵- دولت‌های عضو، با نیت توانمند ساختن افراد دارای معلولیت در جهت مشارکت بر مبنای برابر با سایرین در فعالیت‌های تفریحی، فراغتی و ورزشی، تدابیر مناسبی را در موارد زیر اتخاذ خواهند کرد: الف): ترغیب و تشویق مشارکت افراد دارای معلولیت تا سرحد امکان در تمامی سطوح فعالیت‌های عمده- سازی ورزشی؛ ب): تضمین این که افراد دارای معلولیت، از فرصت سامان‌دهی، توسعه و مشارکت در ورزش‌ها و فعالیت‌های تفریحی ویژه معلولین برخوردارند، و بدین منظور، بر مبنای برابر با سایرین، ترغیب تدارک‌تعلیم، آموزش و منابع مناسب؛ پ) تضمین این که افراد دارای معلولیت از دسترسی به اماکن ورزشی، تفریحی و گردشگری برخوردار می‌باشند؛ ت) تضمین این که کودکان دارای معلولیت از دسترسی برابر با سایر کودکان به مشارکت در بازی، تفریح و فعالیت‌های ورزشی و فراغتی از جمله فعالیت‌های درون نظام مدارس برخوردار می‌باشند؛ ث) تضمین این که، افراد دارای معلولیت از دسترسی به خدمات آنهایی که به سازمان‌دهی فعالیت‌های ورزشی، فراغتی، گردشگری و تفریحی اشتغال دارند، برخوردار می‌باشند.		

جدول ۴ تحلیل محتوای قوانین و مقررات ملی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت افراد به صورت عام و حقوق معلولین به صورت خاص می‌باشد:

جدول ۴- تحلیل محتوای قوانین و مقررات ملی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت
**Analysis of the content of national laws and regulations related to the right to sports, -Table4
 recreation and leisure time**

ماده مرتبط Related Articles	نوع قانون Type of law	مقوله Category
<p>قانون اجازه الحاق دولت شاهنشاهی ایران به میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی: ماده ۱۲^۱</p> <p>قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی:</p> <p>بخش ب: (خط‌مشی‌ها): بند ۳: جزء ۱۴-۳: همگانی کردن ورزش و گسترش فعالیت‌های تربیت بدنی خاصه بین جوانان به منظور پرورش جسم و روح و برپا کردن اوقات فراغت عموم مردم.</p> <p>قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی:</p> <p>بخش ب: (خط‌مشی‌ها): جزء ۱۱ و ۱۲ از بند ۲ و جزء ۱۳ از بند ۳:</p> <p>۱۱- همگانی کردن ورزش و گسترش فعالیت‌های تربیت بدنی خصوصاً بین جوانان به منظور پرورش جسم و روح و برپا کردن اوقات فراغت عموم مردم.</p> <p>۱۲- توجه ویژه در برنامه‌ریزی‌ها و اختصاص امکانات به مسائل تربیت بدنی و برپا کردن اوقات فراغت بانوان.</p> <p>۱۳- توجه لازم به سلامت جسم و نشاط روح و حفظ شادابی و طراوت جوانی از طریق توسعه ورزش همگانی.</p> <p>قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی:</p> <p>فصل ۲۱ - فرهنگ و هنر، ارتباطات جمعی و تربیت بدنی</p> <p>ماده ۱۵۵:</p> <p>الف - به منظور گسترش عدالت اجتماعی و فراهم کردن امکان استفاده عادلانه اقشار مختلف جامعه از کالاهای و خدمات فرهنگی، ورزشی و هنری و به منظور ایجاد تعادل و کاهش نابرابری‌ها اجازه داده می‌شود:</p> <p>۱- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تربیت بدنی حسب مورد شاخص‌ها و استانداردهای مربوط به بهره‌مندی نقاط مختلف کشور از فضاهای ورزشی، فرهنگی، هنری و همچنین میزان دسترسی ساکنین مناطق مختلف کشور به خدمات و تولیدات فرهنگی، هنری و ورزشی را متناسب با ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی و جغرافیایی هر یک از این مناطق، حداکثر تا پایان سال اول برنامه سوم تهیه و همراه با ارائه راه‌حل‌های مناسب برای ایجاد تعادل به هیأت وزیران ارائه دهند.</p> <p>۲- دستگاه‌های اجرائی امکانات، تأسیسات و فضاهای فرهنگی، هنری و ورزشی، طرح‌های نیمه‌تمام و اراضی متعلق را در مناطق شهری با اولویت شهرهای بزرگ به بخش‌های غیردولتی با اولویت اشخاص حقیقی و حقوقی ایثارگران که دارای سوابق ورزشی، فرهنگی و هنری و شهرداری‌ها در قالب قراردادهای اجاره، اجاره به شرط تملیک و فروش، واگذار نموده و درآمدهای ناشی از آن را به خزانه واریز نماید. معادل وجوه واریزی فوق از محل اعتبارات ردیف خاصی که در قوانین بودجه سنواتی هر یک از سال‌های برنامه پیش‌بینی خواهد شد، در اختیار دستگاه‌های اجرائی موضوع این بند قرار می‌گیرد تا برای احداث فضاهای فرهنگی، هنری و</p>	<p>قوانین و مقررات عام (مربوط به تمام افراد)</p> <p>General laws and regulations (related to all people)</p>	<p>حق بر ورزش Right to sport</p>

۱. ماده ۱۲ این قانون دقیقاً منطبق با ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی است که در بخش قوانین بین‌المللی بیان گردیده‌است. کشور ایران در سال ۱۳۵۴ به این میثاق ملحق گردیده‌است.

جدول ۴- تحلیل محتوای قوانین و مقررات ملی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت
 Analysis of the content of national laws and regulations related to the right to sports, -Table4
 recreation and leisure time

مواد مرتبط Related Articals	نوع قانون Type of law مقوله Category
<p>ورزشی در مناطق توسعه نیافته یا کمتر توسعه یافته در چارچوب سیاست‌های برنامه سوم هزینه کند.</p> <p>ب - سازمان برنامه و بودجه موظف است در لویح بودجه سنواتی هر یک از سال‌های برنامه اعتبارات بخش - های فرهنگ و هنر، تربیت بدنی و ورزش را با توجه به موارد مذکور در بند الف این ماده و با عنایت به وضعیت بهره‌برداری از فضاهای ورزشی، فرهنگی و هنری در مناطق مختلف کشور به گونه‌ای توزیع کند که نابرابری‌های موجود در زمینه برخورداری مناطق مختلف کشور از فضاهای ورزشی، فرهنگی و هنری و دستیابی ساکنین آنها</p> <p>به تولیدات فرهنگی تقلیل یافته و به تعادل برسد.</p> <p>برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی:</p> <p>بند الف ماده ۱۱۷: به منظور اصلاح ساختار تربیت بدنی، ترویج فرهنگ ورزش، توسعه کمی و کیفی دسترسی به ورزش پرورشی و همگانی و توسعه نظام استعدادیابی، تقویت حضور بخش غیردولتی، توسعه امور پژوهشی و تربیت نیروی انسانی کیفی در برنامه چهارم: ۱- دولت موظف است پشتیبانی‌های لازم را از ورزش کشور براساس سند راهبردی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش در بخش تأمین منابع مالی، ساختار و تشکیلات سازمانی، تهیه و تدوین قوانین مورد نیاز و تربیت نیروی انسانی با مشارکت بخش غیردولتی به عمل آورد به گونه‌ای که سرانه فضاهای ورزشی (سرپوشیده و روباز) حداقل یک مترمربع تا پایان برنامه افزایش یابد. سند مذکور مبنای تنظیم فعالیت‌های ورزشی سازمان تربیت بدنی و کلیه دستگاه‌ها خواهد بود.</p> <p>۲- نهادهای عمومی غیردولتی و کلیه شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظفند حمایت‌های لازم را از توسعه و گسترش ورزش همگانی و ایجاد تسهیلات لازم جهت دسترسی آسان مردم به فضاها و اماکن ورزشی به عمل آورند.</p> <p>۳- وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظفند براساس سند موضوع بند (۱) فوق، برنامه جامع ارتقاء ورزش مدارس، هماهنگی و انسجام و رشد و ارتقاء ورزش دانشجویی، توسعه اماکن و فضاهای ورزشی سرپوشیده (با اولویت دختران) و روباز، افزایش ساعات درس تربیت بدنی، ایجاد باشگاه‌های ورزشی و تربیت نیروهای انسانی مورد نیاز بخش تربیت بدنی حسب مورد را تنظیم و پس از تصویب هیأت وزیران اجرا نمایند. ضمناً سازمان تربیت بدنی موظف است با استفاده از خدمات کارشناسان و متخصصان عالی داخلی و عنداللزوم خارجی در مراکز ستادی، اجرائی و پشتیبانی برنامه‌های خود را براساس سند موضوع بند (۱) فوق به اجراء در آورد.</p> <p>برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی:</p> <p>ماده ۱۳- دولت مکلف است به منظور توسعه ورزش همگانی، قهرمانی و توسعه زیرساخت‌های ورزشی اقدامات زیر را انجام دهد:</p> <p>الف - اعتبارات تملک دارائی‌های سرمایه‌ای و هزینه‌ای مورد نیاز را در ردیف‌های مستقل در قالب بودجه‌های سنواتی منظور نماید.</p> <p>ب - اعتبار مورد نیاز برای پرداخت تسهیلات در قالب وجوه اداره شده، یارانه سود و کارمزد و یا کمک‌های</p>	

جدول ۴- تحلیل محتوای قوانین و مقررات ملی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت
**Analysis of the content of national laws and regulations related to the right to sports, -Table4
 recreation and leisure time**

ماده مرتبط Related Articals	نوع قانون Type of law	مقوله Category
<p>بلاعوض به متقاضیان بخش خصوصی و تعاونی برای احداث، توسعه و تکمیل واحدهای ورزشی را در ردیف مستقل بودجه‌های سنواتی پیش‌بینی نماید.</p> <p>تبصره - پرداخت هرگونه وجهی از محل بودجه کل کشور به هر شکل به ورزش حرفه‌ای ممنوع است.</p> <p>ماده ۱۴- وزارت جهاد کشاورزی موظف است اراضی ملی غیرکشاورزی به استثناء اراضی واقع در مناطق چهارگانه محیط زیست و خارج از حریم شهرها و محدوده روستاها را که مورد نیاز سازمان تربیت بدنی است، به منظور احداث و توسعه اماکن و فضاهای ورزشی تأمین و به طور رایگان به سازمان تربیت بدنی واگذار نماید. همچنین وزارت مذکور موظف است با تأیید سازمان تربیت بدنی، اراضی با شرایط فوق را که مورد نیاز بخش غیردولتی و تعاونی برای احداث اماکن ورزشی است به قیمت ارزش معاملاتی اعلام‌شده توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی با اولویت به تعاونی‌های ایثارگران واگذار نماید. تغییر کاربری این قبیل اراضی ممنوع است.</p> <p>برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی: ماده ۱۹۶</p> <p>قانون اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان مورد ۱ از بند الف ماده ۳ ۱- توسعه و تعمیم ورزش همگانی مورد ۱ از بند الف ماده ۵</p> <p>۱- اقدام در جهت بهره‌مندی اقشار مختلف جامعه از برنامه‌ها و فعالیت‌های ورزشی به منظور تحقق تربیت بدنی رایگان برای همه در تمام سطوح</p> <p>قانون تصویب کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت: بند ۵ ماده ۲۳۰</p> <p>قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی: ماده ۹۴- دولت مکلف است بیست و هفت درصد (۲۷٪) از کل نه درصد (۹٪) مالیات بر ارزش افزوده را برای توسعه ورزش مدارس، ورزش همگانی، فدراسیون بین‌المللی ورزش‌های زورخانه‌ای و کشتی پهلوانی، ورزش روستایی و عشایری، ورزش بانوان و زیرساخت‌های ورزش به‌ویژه در حوزه معلولین و جانبازان اختصاص دهد. این مبلغ در ردیف‌های مربوط به وزارت ورزش و جوانان و وزارت آموزش و پرورش در بودجه سنواتی پیش‌بینی می‌شود و پس از مبادله موافقتنامه در اختیار این وزارتخانه‌ها قرار می‌گیرد. قانون حمایت از معلولین (۱۳۹۶):</p>	<p>قوانین و مقررات خاص (مربوط به افراد معلول) Special laws and regulations</p>	

۱. این ماده دقیقاً منطبق با ماده ۱۴ قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است که به آن اشاره شد.
۲. بند ۵ ماده ۳۰ این قانون دقیقاً منطبق با بند ۵ ماده ۳۰ کنوانسیون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت است که در بخش قوانین بین‌المللی بیان گردیده‌است. کشور ایران در سال ۱۳۸۷ به این کنوانسیون ملحق گردیده‌است.

جدول ۴- تحلیل محتوای قوانین و مقررات ملی در ارتباط با حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت
**Analysis of the content of national laws and regulations related to the right to sports, -Table4
 recreation and leisure time**

مقوله Category	نوع قانون Type of law	مواد مرتبط Related Articals
	(related to disabled person)	ماده ۸: استفاده افراد دارای معلولیت از مراکز، تأسیسات و خدمات ورزشی دستگاه‌های دولتی و شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور رایگان است. قانون اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان: مورد ۸ از بند الف ماده ۵: ۸- مناسب سازی اماکن و فضاهای ورزشی جهت بهره‌برداری و حضور بانوان و خانواده‌ها و معلولین جسمی و حرکتی
حق بر تفریح و اوقات فراغت Right to recreation and leisure time	قوانین و مقررات عام (مربوط به تمام افراد) General laws and regulations (related to all people)	قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی: بخش ب: (خط‌مشی‌ها): بند ۳: جزء ۱۴-۳: همگانی کردن ورزش و گسترش فعالیت‌های تربیت بدنی خاصه بین جوانان به منظور پرورش جسم و روح و پر بار کردن اوقات فراغت عموم مردم. قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی: بخش ب: (خط‌مشی‌ها): جزء ۱۱ و ۱۲ از بند ۲: ۱۱- همگانی کردن ورزش و گسترش فعالیت‌های تربیت بدنی خصوصاً بین جوانان به منظور پرورش جسم و روح و پر بار کردن اوقات فراغت عموم مردم. ۱۲- توجه ویژه در برنامه‌ریزی‌ها و اختصاص امکانات به مسائل تربیت بدنی و پر کردن اوقات فراغت بانوان.
	قوانین و مقررات خاص (مربوط به افراد معلول) Special laws and regulations (related to disabled person)	قانون جامع حمایت از معلولین (مصوب ۱۳۸۳): تبصره ۱ ماده ۲: وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات و شرکتهای دولتی و نهادهای عمومی و انقلابی موظفند جهت دسترسی و بهره‌مندی معلولان، ساختمان‌ها و اماکن عمومی، ورزشی و تفریحی، معابر و وسایل خدماتی موجود را در چارچوب بودجه‌های مصوب سالانه خود مناسب‌سازی نمایند. ماده ۴: معلولان می‌توانند در استفاده از امکانات ورزشی، تفریحی، فرهنگی و وسایل حمل و نقل دولتی (مترو، هواپیما، قطار) از تسهیلات نیمه‌بها بهره‌مند گردند. تبصره - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تربیت بدنی و شهرداریها موظفند کتابخانه، اماکن ورزشی، پارک و اماکن تفریحی خود را به نحوی احداث و تجهیز نمایند که امکان بهره‌مندی معلولان فراهم گردد. قانون حمایت از معلولین (مصوب ۱۳۹۶): تبصره ماده ۲: وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکتهای دولتی و نهادهای عمومی و انقلابی موظفند جهت دسترسی و بهره‌مندی افراد دارای معلولیت، ساختمان‌ها و اماکن عمومی، ورزشی و تفریحی، معابر و وسایل خدماتی موجود را در چهارچوب بودجه مصوب سالانه خود مناسب‌سازی نمایند.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی و تحلیل قوانین و مقررات بین‌المللی و ملی مختلف در باب حق بر ورزش، تفریح و فراغت به طور عام و قوانین و مقررات مربوط به افراد دارای معلولیت به طور خاص بود. حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت از حقوق بنیادین بشری محسوب می‌شود و به واسطه‌ی ارتباط مستقیمی که با سلامتی افراد دارد شایسته‌ی توجه است. اهمیت این موضوع تا حدی است در اسناد حقوق بشری از جمله اعلامیه جهانی حقوق بشر، مصوب سال ۱۹۴۸ و میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب سال ۱۹۶۶ مجمع عمومی سازمان ملل متحد، توجه خاصی به این موضوع شده است و در قوانین داخلی کشورمان نیز به تبعیت از اسناد حقوق بشری مورد توجه واقع شده است. در مورد افراد دارای معلولیت نیز به طور خاص، حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت هم در قوانین و مقررات بین‌المللی از جمله کنواسیون حقوق افراد دارای معلولیت مصوب سال ۲۰۰۶ مجمع عمومی سازمان ملل و هم در قوانین داخلی به ویژه در قانون حمایت از معلولین مصوب سال ۱۳۹۶ مورد تأکید واقع شده است.

علی‌رغم تأکیدات فراوان بر این موضوع مهم، در عمل شاهد مشارکت محدود معلولین در فعالیت‌های ورزشی و برنامه‌های تفریح و اوقات فراغت هستیم. این امر دلایل متعددی دارد که پژوهش حاضر ظرفیت پرداختن به تمام موارد و تشریح آنها را ندارد و تنها به ذکر مواردی که با قوانین و مقررات ارتباط دارد، اکتفا می‌شود. به عنوان مثال در ماده ۱ منشور تربیت بدنی، فعالیت بدنی و ورزش، مصوب سال ۲۰۱۵ سازمان یونسکو مقرر گردیده است که هر نظام آموزشی باید جایگاه و اهمیت لازم را برای آموزش تربیت بدنی و ورزش به منظور ایجاد تعادل و تقویت پیوندها بین فعالیت بدنی و سایر اجزای آموزش قائل شود. این در حالی است که نظام آموزشی کشور ایران اهمیت چندانی برای درس تربیت بدنی در مدارس قائل نیست و این درس ارزشی برابر با سایر دروس ندارد. در بسیاری از مدارس به ویژه در مناطق محروم و کم برخوردار از معلمان سایر دروس به عنوان معلم ورزش استفاده می‌شود که این امر خود گواه عدم توجه و ارزش قائل نشدن به این درس در نظام آموزشی در مقایسه با سایر دروس است. در ارتباط با معلولین و مدارس استثنایی، وضعیت به مراتب نامطلوب‌تر است. چرا که معلولیت انواع مختلفی دارد و نیازهای حرکتی معلولین با یکدیگر متفاوت است و هر کدام ویژگی‌های خاص خود را دارند (غلامی جم و همکاران، ۲۰۱۸، ۱۲۸) و این امر می‌طلبد که آنها معلم ورزشی با تخصص ورزش معلولین داشته باشند، اما نه تنها از این مهم محروم هستند، بلکه امکانات مناسبی برای ورزش متناسب با نوع معلولیت خود نیز در اختیار ندارند.

از طرف دیگر همین جدا کردن افراد معلول از دیگر افراد و فرستادن آنها به مدارس استثنایی برای آموزش، خود نوعی تبعیض است و با اصول حقوق بشری منافات دارد. در کشورهای پیشرفته سیاستگذاری آموزشی به گونه‌ای است که دانش‌آموزان معلول در کنار دیگر دانش‌آموزان در یک محیط آموزشی تحصیل می‌کنند اما به دلیل شرایط خاصی که دارند، امکانات بیشتری با توجه به نوع و میزان معلولیت آنها در اختیارشان قرار می‌گیرد و افزون بر این دیگر دانش‌آموزان نیز با پدیده‌ی معلولیت آشنا شده و طرز برخورد با افراد معلول و به رسمیت شناختن حقوق آنها را می‌آموزند (قانون آموزش افراد با معلولیت در آمریکا، ۲۰۰۴). تصویب کنواسیون حقوق افراد دارای معلولیت و انتخاب هوشمندانه‌ی عنوان «حقوق افراد دارای معلولیت» برای

1. Individuals with Disabilities Education Act (IDEA 2004)

این کنوانسیون و اجتناب از به‌کارگیری اصطلاح حقوقی حمایت از در عنوان این کنوانسیون گواه گذر گفتمانی از ترحم به حق است. متأسفانه در کشور ایران نگاه به معلولین نگاهی حق‌مدارانه نبوده بلکه همچنان نگاهی ترحم‌آمیز است و در قوانینی که برای احقاق حقوق این قشر در نظام حقوقی و قانونگذاری به تصویب رسیده است از عبارت «حمایت از معلولین» در عنوان قانون استفاده شده است که حکایت از ترحم به این قشر دارد. کشور ایران در سال ۱۳۸۷ به کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت ملحق شده است و طبیعتاً باید مطابق با اصول آن عمل نماید. در بند ۵ از ماده ۳۰ این کنوانسیون مقرر گردیده که کشورهای عضو باید دسترسی معلولین به اماکن ورزشی، تفریحی و گردشگری را تضمین کنند و کودکان معلول باید از دسترسی برابر با سایر کودکان به بازی و تفریح و فعالیت‌های ورزشی، از جمله درون نظام مدارس برخوردار باشند، اما در عمل اینگونه نیست. افزون بر این خیابان‌ها و اماکن عمومی چون پارک‌ها و اماکن ورزشی و تفریحی بهترین گواه برای احترام به حقوق افراد معلول است.

اینکه در یک روز تعطیل که غالب افراد به مراکز تفریحی می‌روند، ما چقدر معلول در کنار خود می‌بینیم نشانگر میزان توجه به حقوق معلولین، مهیا کردن شرایط و مناسب‌سازی زیر ساخت‌ها برای حضور آنها در این اماکن و به تبع در جامعه است. با توجه به نتایج حاصل از بررسی قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی مهمترین نتایج به دست آمده از پژوهش از این قرار است:

۱. نگاه ترحم‌آمیز نسبت به معلولین باید به نگاه حق‌مدارانه تغییر یابد. افراد جامعه باید بپذیرند که معلولین نیز همانند آنها باید از حقوق برابر در تمام زمینه‌ها برخوردار باشند. برای تحقق این امر عنوان قوانین باید اصلاح شود و افزون بر آن باید در این زمینه فرهنگ‌سازی صورت گیرد که رسانه‌های جمعی در این حیطة بسیار می‌توانند اثرگذار باشند. علاوه بر این معلولین خود نیز باید از تمام حقوق خود آگاه باشند و آن را از دستگاه‌های مسئول مطالبه نمایند.
۲. حقوق معلولین باید در جامعه به رسمیت شناخته شود که این امر نیازمند اصلاح قوانین و مقررات موجود و نظارت بر اجرای دقیق آنها است. به عنوان مثال در ماده ۸ قانون حمایت از معلولین مصوب ۱۳۹۶ مقرر گردیده که استفاده افراد دارای معلولیت از مراکز، تأسیسات و خدمات ورزشی دستگاه‌های دولتی و شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور رایگان باشد. اما در عمل اینگونه نیست. چرا که ماده ۵ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، به دستگاه‌های اجرایی این اجازه را داده که واحدهای خدماتی، رفاهی و ورزشی خود را از طریق مزایده به صورت اجاره واگذار نمایند و این دستگاه‌ها در قراردادهای منعقد برای اجاره‌ی این اماکن مواردی چون استفاده‌ی رایگان معلولین را در نظر نگرفته‌اند. این امر نه تنها مانع احقاق حقوق این قشر به صورت خاص شده است بلکه باعث شده که یکی از مهمترین وظایف وزارت ورزش و جوانان به عنوان متولی اصلی ورزش کشور که مطابق با ماده ۴ قانون اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان، انجام اقدامات لازم در جهت بهره‌مندی اقشار مختلف جامعه از برنامه‌ها و فعالیت‌های ورزشی به منظور تحقق تربیت‌بدنی رایگان برای همه در تمام سطوح است، در حد وظیفه باقی بماند و اجرایی نشود.
۳. باید یک نهاد نظارتی مستقل برای نظارت بر اجرای قوانین مرتبط با حقوق معلولین تعیین شود که از قدرت لازم برخوردار باشد. در تبصره‌ی ۳ ماده ۲ قانون جامع حمایت از معلولین مصوب سال ۱۳۸۳ مقرر گردیده بود که سازمان بهزیستی کشور مجاز است بر امر مناسب‌سازی ساختمان‌ها و اماکن دولتی و عمومی دستگاه‌های مذکور در این ماده که شامل کلیه

وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی و انقلابی بودند، نظارت و گزارشات اقدامات آنها را درخواست نماید.

این در حالی است که سازمان بهزیستی از چنین قدرتی برخوردار نیست، چرا که این سازمان خود زیر مجموعه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است و این وزارتخانه جزء موارد مذکور در ماده ۲ است. به بیان دیگر یعنی اینکه سازمان بهزیستی مجاز شده که بر عملکرد نهاد بالا دستی که خودش زیر مجموعه آن است نظارت داشته و از آن گزارش اقدامات درخواست کند که از لحاظ سلسله مراتب سازمانی چنین چیزی امکان پذیر نیست. نواقص و ایرادات این قانون باعث شد که مورد بازنگری قرار گیرد و در سال ۱۳۹۶ قانون جدید به تصویب رسید. در ماده ۳ قانون حمایت از معلولین مصوب سال ۱۳۹۶، نظارت و هماهنگی برای مناسب‌سازی و همچنین نظارت بر اجرای ماده ۲ این قانون که دقیقاً منطبق با ماده ۲ قانون سال ۱۳۸۳ است، به ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور واگذار شده است. دبیر ستاد اخیرالذکر رئیس سازمان بهزیستی کشور است و دبیرخانه این ستاد در سازمان بهزیستی کشور تشکیل شده است. دبیرخانه به عنوان بازوی اجرایی ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور، وظیفه نظارت بر اجرای ماده ۲ قانون حمایت از معلولین را برعهده دارد که باز هم ایرادی که مطرح شد، در این حالت هم وارد است. ۴. در قانون حمایت از معلولین، ماده مربوط به ورزش (ماده ۸) هم باید مانند مواردی که مرتبط با حمل و نقل (ماده ۵) و استخدام (ماده ۱۵) معلولین است، دارای ضمانت اجرا گردد. چه بسا شاید همین نداشتن ضمانت اجرا باعث گردید که بسیاری از دستگاه‌های مشمول این قانون، به ویژه وزارت ورزش و جوانان به عنوان متولی اصلی ورزش، به این ماده قانونی توجهی ننموده و اماکن و تأسیسات ورزشی خود را با هدف درآمدزایی بیشتر از طریق مزایده به صورت اجاره واگذار نمایند و در قراردادهای منعقد نیز به حقوق قانونی این قشر توجهی نداشته باشند. بنابراین برای گذر از وضعیت ناخوشایند فعلی و فراهم کردن امکان حضور معلولین در بطن جامعه و برخورداری از حقوق شهروندی و بشری خود که حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت از مهمترین آنها است و تأثیر زیادی بر کیفیت زندگی و استقلال عملکردی آنها دارد، باید تعارضاتی که در بین قوانین و مقررات وجود دارد از طریق تهیه آیین نامه‌های اجرایی جامعی برطرف گردد و نظارت دقیقی بر اجرای درست قوانین انجام شده و با مستنکفین از اجرای قوانین برخورد گردد. علاوه بر این تخصیص منابع و امکانات به آنها نیز متناسب با جمعیت آنها که بخش قابل توجهی از جامعه را تشکیل می‌دهند، صورت گیرد که در این مسیر رسانه‌های جمعی با توجه به ظرفیت عظیمی که برای پیگیری، آگاهی بخشی و اثرگذاری بر افکار عمومی دارند در جهت تغییر نگرش نسبت به معلولین و احقاق حقوق آنها می‌توانند نقش موثری ایفا نمایند.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از کلیه افرادی که در انجام این پژوهش با محققین همکاری داشته‌اند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

Reference

1. Booth, FW., Roberts, Chk., & Laye, MJ. (2012). Lack of exercise is a major cause of chronic diseases. *Comprehensive Physiology*. 2(2), 1143–1211.
2. Collins, K., & Staples, K. (2017). The role of physical activity in improving physical fitness in children with intellectual and developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*. 69, 49-60.
3. Constitution Law, 1979. (In Persian)
4. Convention on the Rights of Persons with Disabilities, 2006. -Comprehensive Law on Protection of the Rights of Persons with Disabilities, 2004. (in Persian)
5. De Vries NM., Van Ravensberg, C.D., Hobbelen J.S., Olde Rikkert, M.G., Staal J.B., & Nijhuis-van der Sanden, MW. (2012). Effects of physical exercise therapy on mobility, physical functioning, physical activity and quality of life in community-dwelling older adults with impaired mobility, physical disability and/or multi-morbidity: a meta-analysis. *Ageing Research Reviews*. 11(1): 136-49.
6. Donnelly, P. (2008). Sport and human rights. *Sport in Society*. 11(4), 381-94.
7. -International Charter of Physical Education and Sport, 1978.
8. Faraji, M A. (2014). Comparative analysis of non-discrimination principle on disability in Employment. *Medical Law Journal*. 8 (29), 167-95. (in Persian).
9. Ghaedrahmati S, & Dehbashi M. (2013). The relationship between health and medical services and disability status in the provinces of the country, *Social Welfare Quarterly*, 13(50), 333-351. (in Persian)
10. Gholami Jam, F., Takaffoli, M., Kamali, M., Eslamian, A., Alavi, Z., & Ali Nia, V. (2018). Systematic Review on Social Support of Parent/Parents of Disabled Children. *Archives of Rehabilitation*. 19(2), 126-41. (in Persian)
11. Hosseinian Mohajer, S.A., Fahimi Nezhad, A., Morsal, B., & Tayebi sani, S.M. (2020). Provide a Theoretical Framework Based on the Analysis and Planning of the Development of the Participation of Sports People in Particular (Case Study of Veterans, Disabled, Deaf, and Blind). *Strategic Studies on Youth and Sports*. 21(57), 173-92. (in Persian)
12. International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport, 2015.
13. International Convent on Economic, Social and Cultural Rights, 1966.
14. Jaarsma, E., & Smith, B. (2018). Promoting physical activity for disabled people who are ready to become physically active: A systematic review. *Psychology of Sport and Exercise*. 37: 205-23.
15. Jakobsson, A., Heiniger, A. K., Crocker, Ch., & Björg Sigurjónsdóttir, H. (2020). Disability before Disability: Mapping the Uncharted in the Medieval Sagas. *Scandinavian Studies*. 92 (4), 440–60.
16. Law on Protection of the Rights of Persons with Disabilities, 2018. (in Persian)
17. Lipert, A., Wróbel, K., Spychała, M., Rasmus, P., Timler, D., Marczak, M., & Kozłowski, R. (2021). The Effectiveness of Active Rehabilitation Camp on Physical Performance of Disabled People Moving in Wheelchairs. *International Journal of Environmental Research and Public health*, 18(14), 1-14.
18. National Center for Learning Disabilities. IDEA Parent Guide: A Comprehensive Guide to Your Rights and Responsibilities under the Individuals with Disabilities Education Act (IDEA 2004). New York: National Center for Learning Disabilities; 2006.
19. Oh, A., & So, W.Y. (2022). Assessing the Needs of People with Disabilities for Physical Activities and Sports in South Korea. *Healthcare*. 10(265), 1-17.
20. Sadr Erfani, Z. (2019). The requirements of governments in the scope of the right to education and the right to health. *Journal of Jurisprudence, Law and Criminal Sciences*. 12, 68-83. (in Persian).
21. Scott WA. (1995). Reliability of content analysis. *Public Opin Quart*, 19, 321- 25.
22. Solhchi, M.A., & Dargahi, R. (2014). The Nature of Solidarity Rights: Collective Rights or Peoples' Right. *Public Law*. 15 (41), 143-68. (in Persian).

23. Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities, 1993.
24. Sharifi Moghadam, M., & Mahmood Vand, M. (2020). Investigating the right to mental health with a comparative study of the charter of citizenship rights and the international human rights system. *Specialized scientific quarterly legal magazine*. 7 (2), 12- 26. (in Persian).
25. Sharma, N., Yadav, V.P., & Sharma, A. (2021). Attitudes and empathy of youth towards physically disabled persons. *Heliyon*. 7: 1-9.
26. Ramazani Ghavamabadi, M. (2011). The Protection of Disable People in the International Law. *Social Welfare Quarterly*. 11 (41), 307-42. (in Persian).
27. The Law on the First Five-Year Economic, Social and Cultural Development Plan of the Islamic Republic of Iran, 1990. (in Persian)
28. The Law on the second Five-Year Economic, Social and Cultural Development Plan of the Islamic Republic of Iran ,1994. (in Persian)
29. The Law on the third Five-Year Economic, Social and Cultural Development Plan of the Islamic Republic of Iran, 2000. (in Persian)
30. The Law on the Fourth Five-Year Economic, Social and Cultural Development Plan of the Islamic Republic of Iran, 2004. (in Persian)
31. The Law on the Fifth Five-Year Economic, Cultural and Social Development Plan, of the Islamic Republic of Iran, 2011. (in Persian)
32. The Law on the Sixth Five-Year Economic, Cultural and Social Development Plan, of the Islamic Republic of Iran, 2017. (in Persian)
33. The law on objectives, duties and powers of the Ministry of Sports and Youth, 2020. (in Persian)
34. United Nations Declaration on the Rights of Disabled Persons, 1975.
35. Universal Declaration of Human Rights, 1948.
36. World Programme of Action Concerning Disabled Persons, 1982.
37. World health organization, 2022.
38. Zeytoonli A H. (2018). Environmental Barriers to Participation in Physical Activity: A Legal Perspective *Middle Eastern Journal of Disability Studies*, 5(8), 1-8.